



Eiropas Savienība
Reģionālā politika



LV

Rītdienas pilsētas

Izaicinājumi, vīzijas, ceļi uz priekšu



2011. gada oktobris

Rītdienas pilsētas

Izaicinājumi, vīzijas, ceļi uz priekšu

Priekšvārds

Vairāk nekā divas trešdaļas Eiropas iedzīvotāju dzīvo pilsētās. Pilsētas ir vietas, kurās gan rodas problēmas, gan tiek atrasti risinājumi. Tās nodrošina auglīgu augsni zinātnei un tehnoloģijai, kultūrai un inovācijai, individuālai un kolektīvai jaunradei un klimata pārmaiņu ietekmes mazināšanai. Taču pilsētas ir arī vietas, kurās ir koncentrētas tādas problēmas kā bezdarbs, segregācija un nabadzība.

Mums labāk jāsaprot problēmas, ar kurām dažādas Eiropas pilsētas saskarsies turpmākajos gados. Tādēļ es nolēmu sapulcināt virkni pilsētvides ekspertu un Eiropas pilsētu pārstāvju, lai domātu par nākotni. Šis ziņojums ir minēto pārdomu rezultāts.

Ziņojums veicina izpratni par sekām, ko nākotnē varētu izraisīt vairākas tendences, piemēram, demogrāfiskā lejupslīde un sabiedrības polarizācija, kā arī dažādu pilsētu kategoriju neaizsargātība. Ziņojumā arī uzsvērtas iespējas un izšķirošā loma, ko pilsētas var pildīt ES mērķu sasniegšanā – īpaši saistībā ar stratēģijas „Eiropa 2020” īstenošanu. Tajā ir izklāstīti daži iedvesmojoši modeļi un redzējumi. Ziņojumā arī apstiprināta integrētas pieejas nozīmība pilsētu attīstībai.

Pārdomu process par „Rītdienas pilsētām” sniegs ierosmi politikas veidotājiem un pilsētu attīstības jomā iesaistītajiem speciālistiem – gan vietējā, gan reģionālā, gan valsts vai Eiropas līmenī.

Visos līmeņos arvien svarīgāks kļūst skats nākotnē un redzējumu izstrāde par rītdienas pilsētām. Mūsu pilsētu attīstība noteiks Eiropas nākotni.

Johanness Hāns (*Johannes Hahn*)
Eiropas reģionālās politikas Komisārs

Dalībnieki

Mēs vēlamies pateikties visiem, kas sniedza savu ieguldījumu pārdomu procesā par „Rītdienas pilsētām” – vai nu kā dalībnieki un referenti trīs semināros, kas notika 2010. gada maijā, jūnijā, oktobrī un decembrī, vai izstrādājot rakstiskas ierosmes tematisku dokumentu veidā vai arī sniedzot atbildes mūsu ekspertu konsultāciju gaitā.

<i>Isabel</i>	<i>André</i>	Lisabonas universitāte
<i>Thierry</i>	<i>Baert</i>	<i>Agence d'urbanisme de Lille métropole</i>
<i>Alessandro</i>	<i>Balducci</i>	Milānas universitāte
<i>Catalin</i>	<i>Berescu</i>	Arhitektūras un pilsētprojektēšanas universitāte „Ion Mincu”, Bukareste
<i>Fiona</i>	<i>Bult</i>	<i>Bilbao Metropoli-30</i>
<i>Antonio</i>	<i>Calafati</i>	<i>Università Politecnica delle Marche</i>
<i>Pierre</i>	<i>Calame</i>	<i>Fondation Charles Léopold Mayer pour le progrès de l'Homme</i>
<i>Jennifer</i>	<i>Cassingena</i>	Maltas Zinātnes un tehnoloģijas padome
<i>Patrick</i>	<i>Crehan</i>	<i>CKA Brussels</i>
<i>Philippe</i>	<i>Destatte</i>	<i>The Destrée</i> institūts
<i>Dominique</i>	<i>Dujols</i>	<i>CECODHAS Housing Europe</i>
<i>Jean-Loup</i>	<i>Drubigny</i>	URBACT sekretariāts
<i>Martin</i>	<i>Eyres</i>	Liverpūles pilsēta
<i>Elie</i>	<i>Faroult</i>	Neatkarīgs konsultants
<i>Sonia</i>	<i>Fayman</i>	<i>ACT Consultants</i>
<i>Birgit</i>	<i>Georgi</i>	Eiropas Vides aģentūra
<i>Grzegorz</i>	<i>Gorzalak</i>	Varšavas universitāte
<i>Sir Peter</i>	<i>Hall</i>	<i>University College London</i>
<i>Tomasz</i>	<i>Kayser</i>	Poznaņas pilsēta
<i>Krisztina</i>	<i>Keresztély</i>	<i>ACT Consultants</i>
<i>Clemens</i>	<i>Klikar</i>	<i>Stadt Menschen Berlin</i>
<i>Vanda</i>	<i>Knowles</i>	<i>EUROCITIES</i>
<i>Moritz</i>	<i>Lennert</i>	<i>Université Libre de Bruxelles</i>
<i>Bernhard</i>	<i>Leubolt</i>	Vīnes universitāte
<i>Heinrich</i>	<i>Mäding</i>	Bijušais Vācijas pilsētvides institūta direktors
<i>Gérard</i>	<i>Magnin</i>	<i>Energy Cities</i>
<i>Karel</i>	<i>Maier</i>	Čehijas Tehniskā universitāte Prāgā
<i>Torsten</i>	<i>Malmberg</i>	Stokholmas pilsēta
<i>Simon</i>	<i>Marvin</i>	Salfordas universitāte
<i>Frank</i>	<i>Moulaert</i>	Lēvenes Katoļu universitāte
<i>Rémy</i>	<i>Nouveau</i>	Liona pilsēta
<i>Andreas</i>	<i>Novy</i>	Vīnes universitāte
<i>Stijn</i>	<i>Oosterlynck</i>	Lēvenes Katoļu universitāte
<i>Beth</i>	<i>Perry</i>	Salfordas universitāte
<i>Yaron</i>	<i>Pesztat</i>	Briseles reģiona parlamenta loceklis
<i>Angelika</i>	<i>Poth-Mögele</i>	Eiropas Pašvaldību un reģionu padome
<i>Anne</i>	<i>Querrien</i>	<i>URBAN-NET</i>
<i>Francisca</i>	<i>Ramalhosa</i>	<i>Porto Vivo, Sociedade de Reabilitação Urbana</i>
<i>John S.</i>	<i>Ratcliffe</i>	<i>The Futures Academy</i>
<i>Joe</i>	<i>Ravetz</i>	Mančesteras universitāte
<i>Stefan</i>	<i>Rettich</i>	<i>KARO*</i> , Leipzig

<i>Gerda</i>	<i>Roeleveld</i>	<i>Deltares</i>
<i>Karl-Peter</i>	<i>Schön</i>	<i>Federal Institute for Research on Building, Urban Affairs and Spatial Development, Vācija</i>
<i>Antonio</i>	<i>Serrano Rodriguez</i>	<i>Universidad Politécnica de Valencia</i>
<i>Manfred</i>	<i>Sinz</i>	<i>Bundesministerium für Verkehr, Bau und Stadtentwicklung</i>
<i>Uno</i>	<i>Svedin</i>	<i>Stockholmas universitāte</i>
<i>Roey</i>	<i>Sweet</i>	<i>Lesteras universitāte</i>
<i>Luděk</i>	<i>Sýkora</i>	<i>Kārļa universitāte, Prāga</i>
<i>Nuria</i>	<i>Tello Clusella</i>	<i>EUROCITIES</i>
<i>Jacques</i>	<i>Theys</i>	<i>MEEDDAT (Ministère de l'Écologie, de l'Énergie du Développement Durable et de l'Aménagement du Territoire)</i>
<i>Iván</i>	<i>Tosics</i>	<i>Metropolitan Research Institute, Budapešta</i>
<i>Ronan</i>	<i>Uhel</i>	<i>Eiropas Vides aģentūra</i>
<i>Michaël</i>	<i>Van Cutsem</i>	<i>The Destrée institūts</i>
<i>Jan</i>	<i>Vranken</i>	<i>Antverpenes universitāte</i>
<i>Martin</i>	<i>Zaimov</i>	<i>Sofijas pilsēta</i>
<i>Marie</i>	<i>Zežulková</i>	<i>Brno pilsēta</i>

Kopsavilkums

Pilsētām ir izšķiroša nozīme ilgtspējīgai Eiropas Savienības attīstībai

- **Eiropa ir viens no urbanizētākajiem kontinentiem pasaulē.** Šobrīd vairāk nekā divas trešdaļas Eiropas iedzīvotāju dzīvo pilsētās, un šis īpatsvars turpina pieaugt. Mūsu pilsētu attīstība noteiks turpmāko Eiropas Savienības ekonomisko, sociālo un teritoriālo attīstību.
- **Pilsētām kā ekonomikas virzītājspēkiem, savienojumu, jaunrades un inovācijas vietām un pakalpojumu centriem ir ļoti svarīga nozīme** reģionos, kas atrodas ap pilsētām. Pilsētu blīvuma dēļ tām ir milzīgs potenciāls attiecībā uz energotaupību un pāreju uz oglekļa emisiju ziņā neitrālu ekonomiku. Taču pilsētas ir arī vietas, kurās ir koncentrētas tādas problēmas kā bezdarbs, segregācija un nabadzība. Tāpēc pilsētas ir ļoti būtiskas, lai sekmīgi īstenotu stratēģiju „Eiropa 2020”.
- **Pilsētu administratīvās robežas vairs neatspoguļo pilsētu attīstības fizisko, sociālo, ekonomisko, kultūras vai vides realitāti**, un ir vajadzīgi jauni elastīgas pārvaldības veidi.
- Attiecībā uz mērķiem, uzvedumiem un vērtībām pastāv **kopīgs redzējums par Eiropas rītdienas pilsētu** kā:
 - ievērojama sociālā progresa vietu ar augstu sociālās kohēzijas pakāpi, sociāli taisnīgu apgādi ar mājokļiem, kā arī ar sociāliem, veselības aprūpes un principam „izglītība visiem” atbilstošiem pakalpojumiem;
 - demokrātijas, kultūras dialoga un daudzveidības platformu;
 - vietu, kur norit „zaļa”, ekoloģiska vai vides atjaunošana;
 - augstas pievilcības vietu un ekonomikas izaugsmes virzītājspēku.
- **Pilsētām ir izšķiroša nozīme Eiropas teritoriālajai attīstībai.** Pastāv vienprātība par turpmākās pilsētu un teritoriālās attīstības Eiropā galvenajiem principiem, proti:
 - šai attīstībai jābalstās uz līdzsvarotu ekonomikas izaugsmi un darbību teritoriālo organizēšanu ar policentrisku pilsētas struktūru;
 - tai jābalstās uz spēcīgiem lielpilsētu reģioniem un citiem pilsētu reģioniem, kuri var nodrošināt labu piekļuvi vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumiem;
 - tai jābūt raksturīgai blīvai apdzīvotības struktūrai, kura ierobežo pilsētu teritoriju izplešanos;
 - tai jānodrošina pilsētās un to apkārtnē augsts vides aizsardzības līmenis un kvalitāte.

Ilgspējīgas pilsētu attīstības modelis Eiropā ir apdraudēts

- **Demogrāfiskās izmaiņas** rada virkni problēmu, kas dažādās pilsētās ir atšķirīgas, piemēram, iedzīvotāju novecošana, pilsētu iedzīvotāju skaita samazināšanās vai intensīvs piepilsētu urbanizācijas process.
- **Eiropa vairs neatrodas nepārtrauktas ekonomiskās izaugsmes situācijā**, un daudzas pilsētas, jo īpaši Viduseiropas un Austrumeiropas pilsētas, kas nav valstu galvaspilsētas, bet arī vecās rūpnieciskās pilsētas Rietumeiropā saskaras ar nopietnu ekonomikas stagnācijas vai lejupslīdes risku.

- Savā pašreizējā formā mūsu dalībvalstu ekonomika nespēj nodrošināt darba vietas visiem – **arvien vājāku saišu rezultātā starp ekonomikas izaugsmi, nodarbinātību un sociālo progresu** vairāk iedzīvotāju ir izstumti no darba tirgus vai spiesti veikt zemas kvalifikācijas un zemu atalgotu darbu pakalpojumu nozarē.
- **Pieaugošas ienākumu līmeņa atšķirības un nabadzīgie, kas kļūst vēl nabadzīgāki** – dažos pilsētu rajonos vietējie iedzīvotāji cieš nevienlīdzības koncentrācijas rezultātā, kas izpaužas kā trūcīgi mājokļi, zemas kvalitātes izglītība, bezdarbs un grūtības vai nespēja piekļūt zināmiem pakalpojumiem (veselības aprūpe, transports, IKT).
- **Sabiedrības polarizācija un segregācija palielinās** – nesēnā ekonomikas krīze vairumā Eiropas valstu ir vēl vairāk pastiprinājusi tirgus procesu sekas un pakāpenisko labklājības valsts „atkāpšanos”. Sociālā un telpiskā segregācija rada aizvien lielākas problēmas pat mūsu visbagātākajās pilsētās.
- Telpiskās segregācijas procesu (kas ir sabiedrības polarizācijas sekas) rezultātā iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem vai atstumto iedzīvotāju grupām ir arvien grūtāk atrast piemērotu mājokli par pieņemamām cenām.
- **Pieaugošs „sabiedrību pametušo cilvēku” skaits** var radīt situāciju, kad daudzās pilsētās izveidojas slēgtas „apakšsabiedrības” ar principiāli negatīvu attieksmi pret sabiedrības vairākumu.
- **Pilsētu teritoriju paplašināšanās** un neliela blīvuma apdzīvoto vietu izplešanās ir viens no galvenajiem ilgtspējīgas teritoriālās attīstības apdraudējumiem; sabiedriskie pakalpojumi ir dārgāki, un tos ir grūti nodrošināt, dabas resursi tiek pārmērīgi izmantoti, sabiedriskā transporta tīkli nav pietiekami, iedzīvotāji lielā mērā ir atkarīgi no automašīnu lietošanas, un pilsētās un to apkārtnē veidojas ievērojami sastrēgumi.
- **Pilsētu ekosistēmas izjūt spiedienu** – pilsētu teritoriju izplešanās un augsnes pārklāšana ar mākslīgu segumu apdraud bioloģisko daudzveidību un paaugstina gan plūdu, gan ūdens trūkuma risku.

Pastāv iespējas pārvērst apdraudējumus pozitīvos izaicinājumus

- Eiropas pilsētas seko dažādiem attīstības modeļiem, un to daudzveidība ir jāizmanto. Konkurētspēja pasaules ekonomikas mērogā ir jāapvieno ar **ilgtspējīgām vietējām ekonomikām**, nostiprinot pamatprasmes un resursus vietējā ekonomikas struktūrā un atbalstot sociālo līdzdalību un inovāciju.
- **Izturīgas un iekļaujošas ekonomikas izveide** – pašreizējais ekonomikas attīstības modelis, saskaņā ar kuru ekonomikas izaugsme ne vienmēr nozīmē vairāk darba vietu, rada grūtu uzdevumu, proti, nodrošināt cilvēka cienīgu dzīvi tiem, kuri ir izstumti no darba tirgus, un iesaistīt viņus sabiedrībā.
- Kā inovācijas avots vēl vairāk jāizmanto **potenciāls, ko sniedz sociāli ekonomiskā, kultūras un dažādu paaudžu, kā arī etniskā daudzveidība**. Rītdienas pilsētām jābūt gan vecākiem cilvēkiem un ģimenēm draudzīgām, gan arī vietām, kur valda iecietība un cieņa.
- **Telpiskās atstumtības un enerģētiskās nabadzības apkarošana ar labāku mājokļu palīdzību** ir ļoti svarīga, lai padarītu pilsētu un tās aglomerāciju ne tikai pievilcīgāku un dzīvei piemērotāku, bet arī videi draudzīgāku un konkurētspējīgāku.
- Padarīt pilsētas „zaļas un veselīgas” nozīmē daudz vairāk nekā vienkārši samazināt CO₂ emisijas. Ir jāpieņem **vienota pieeja vides un enerģētikas jautājumos**, jo daudzi

dabīgās ekosistēmas elementi ir unikālā veidā saistīti ar sociālās, ekonomiskās, kultūras un politiskās pilsētu sistēmas elementiem.

- **Plaukstošas un dinamiskas mazas un vidēja lieluma pilsētas** var pildīt svarīgu lomu ne tikai savu pašu iedzīvotāju, bet arī apkārtējo lauku iedzīvotāju labsajūtai. Tās ir ļoti būtiskas, lai **nepieļautu iedzīvotāju skaita samazināšanos laukos un pārceļšanos uz pilsētām** un lai veicinātu līdzsvarotu teritoriālo attīstību.
- Ilgtspējīgā pilsētā ir jābūt **pievilcīgām, atklātām sabiedriskām vietām**, un tai jāsekmē **ilgtspējīga, iekļaujoša un veselīga mobilitāte**. Mobilitātei bez personisko automašīnu izmantošanas jāklūst pievilcīgāka, un ir jāatbalsta multimodālas sabiedriskā transporta sistēmas.

Lai risinātu šīs pilsētu problēmas, ir vajadzīgi jauni pārvaldības veidi

„Rītdienas pilsētām” ir jāpieņem vienots **ilgtspējīgas pilsētu attīstības modelis**, proti,

- jārisina problēmas integrētā, vienotā veidā;
 - savstarpēji jāsaprot uz vietas un cilvēku principa balstītās pieejas;
 - jāapvieno oficiālas valdības struktūras ar elastīgām neformālām pārvaldības struktūrām, kas atbilst problēmu mērogam;
 - jāizstrādā pārvaldības sistēmas, kas spēj radīt kopīgus redzējumus, ar kuriem saskaņo konkurējošus mērķus un pretrunīgus attīstības modeļus;
 - jāsadarbojas, lai nodrošinātu saskaņotu telpisko attīstību un resursu efektīvu izmantošanu.
- **Pārvaldības sistēmas jāpielāgo mainīgajiem apstākļiem** un jāņem vērā dažādas teritoriālas (piemēram, supraurbānas un infraurbānas) un laika skalas.
 - **Pilsētām jādarbojas starpnozaru mērogā**, un nav pieļaujams, ka vienas nozares redzējums nosaka to, kādai būtu jābūt dzīvei pilsētā.
 - **Ir vajadzīga horizontāla un vertikāla koordinācija**, jo pilsētām jāsadarbojas ar citiem pārvaldības līmeņiem un jāpastiprina sava sadarbība un tīklu veidošana ar citām pilsētām, lai dalītos ar ieguldījumiem un pakalpojumiem, kuri ir nepieciešami lielākā teritoriālā mērogā.
 - Ir vajadzīga **jauna pārvaldības kārtība**, kas balstās uz iedzīvotāju atbildību, visu attiecīgo ieinteresēto personu līdzdalību un inovatīvu sociālā kapitāla izmantošanu.
 - Aizvien vājāko saišu kontekstā starp ekonomikas izaugsmi un sociālo progresu **sociālā inovācija** sniedz iespēju paplašināt sabiedrisko telpu par labu pilsoniskai iesaistei, jaunradei, inovācijai un kohēzijai.
 - **Tālredzīgums ir īpaši svarīgs instruments, lai pārvaldītu pārejas posmus**, pārvarētu konfliktus un pretrunas starp mērķiem un uzlabotu izpratni par faktisko situāciju, spējām un mērķiem.

Secinājumi

Šis ziņojums tika izstrādāts trīs posmos: uzskatāmi parādot, ka pastāv pilsētu attīstības Eiropas modelis (1. nodaļa); apspriežot šā modeļa lielākās priekšrocības, trūkumus, iespējas un apdraudējumus (2. un 3. nodaļa); un pievēršoties mūsu „Rītdienas pilsētu” pārvaldības problēmām (4. nodaļa).

Secinājumos tiek pausts atbalsts svarīgākajiem pilsētu un teritoriālās attīstības principiem, prioritātēm un mērķiem, kas izklāstīti Leipcigas hartā, Toledo deklarācijā un Teritoriālās attīstības programmā 2020. gadam, un uzsvērts **spēcīgākas teritoriālās dimensijas** svarīgums turpmākajā kohēzijas politikā. Ziņojumā tiek atbalstīti galvenie stratēģijas „Eiropa 2020” mērķi, tomēr tiek uzsvērtā nepieciešamība pēc integrētas, saskaņotas un vienotas pieejas, kas aptver dažādas nozares, pārvaldības līmeņus un teritorijas.

Sociālas, ekonomiskas un vides **problēmas jārisina gan pilsētu rajonu līmenī, gan plašākos teritoriālos kontekstos**. Pilsētas vairs nevar definēt, balstoties vienīgi uz to administratīvajām robežām, un pilsētu politika vairs nevar aptvert tikai pilsētas līmeņa administratīvās vienības. Uzmanība jāvelta vajadzīgajai papildināmībai starp funkcionālām pieejām (lielāku aglomerāciju un metropoļu līmenī) un sociālām un kultūras pieejām, kuras aptver iedzīvotāju iesaisti un pilnvarošanu (pilsētu rajonu līmenī). Jāņem vērā gan faktiskais stāvoklis plašākā teritoriālā mērogā, gan iekšējā pilsētu struktūra. Pilsētvides politikai būs jānodrošina saskaņa starp nozaru iniciatīvām ar telpisku ietekmi un konkrētām vietām paredzētām iniciatīvām.

Šo mērķu sasniegšanai **fiksēti koordinācijas mehānismi ir jāpapildina ar elastīgiem mehānismiem**, lai nodrošinātu dialogu un sadarbību starp teritoriāliem un pārvaldības līmeņiem, kā arī starp pilsētas attīstības rezultātā skartajām nozarēm. Būs jāpārvar atšķirīgu interešu izraisītā spriedze. Būs jāpanāk kompromisi starp konkurējošiem mērķiem un pretrunīgiem attīstības modeļiem. Šāda dialoga pastāvēšanai ir vajadzīgs **kopīgs redzējums**.

Ir vajadzīga **spēcīga zināšanu bāze**, lai liktu pamatus kopīgai izpratnei par attīstības potenciāliem – šāda zināšanu bāze ir obligāts priekšnoteikums jebkura nākotnes redzējuma izstrādei. Šādas zināšanas nevar iegūt tikai no ekspertiem – visiem iesaistītajiem tās ir jāsaprot un dažos gadījumos pat jāpiedalās to izstrādē. Ir jāuzlabo to teritoriālo datu un zināšanu pieejamība un salīdzināmība, kuru pamatā ir tādi avoti kā *ESPON*, *Urban Audit* un *Urban Atlas*; papildus tam ir vajadzīgi arī ne tik taustāmi dati. Ieinteresēto personu un iedzīvotāju iesaiste ir ļoti svarīga, lai uzdotu pareizos jautājumus, mērītu pareizos aspektus, radītu atbildības sajūtu par stratēģijām un izmantotu iekšējo potenciālu.

Stratēģijās būs **jāņem vērā pilsētu daudzveidība**: to attīstības ceļi, to lielums, to demogrāfiskais un sociālais konteksts un to kultūras un saimnieciskie aktīvi. Piemēram, svarīgi būs pārbaudīt gudras specializācijas stratēģiju nozīmību tajās pilsētās vai reģionos, kuri saskaras ar īpašām grūtībām demogrāfisku, ekonomisku un sociālu problēmu koncentrācijas dēļ.

Būs jāveicina **inovācija**, lai atbalstītu pāreju uz „Rītdienas pilsētām”. „Rītdienas pilsētām” jābūt daudzveidīgām, saliedētām un pievilcīgām pilsētām, tām jābūt „zaļām” un veselīgām un tām jābūt vietām ar izturīgu un iekļaujošu ekonomiku. Kā inovācijas avots pilnībā jāizmanto potenciāls, ko sniedz sociāli ekonomiskā, kultūras un dažādu paaudžu, kā arī etniskā

daudzveidība. Inovāciju stratēģijām jābūt daudzpusīgām, pievēršoties pakalpojumiem un tehnoloģijai, kā arī institucionālai un sociālai inovācijai.

„[...] Es uzskatu, ka pašreizējās ekonomikas nestabilitātes brīdī, kad finanšu krīze ir jau nopietni ietekmējusi nodarbinātību un valsts budžetus, mums ir jāmobilizē visi mūsu spēki, lai mazinātu negatīvo ietekmi uz visneaizsargātākajām iedzīvotāju grupām. Sociālā inovācija nav brīnumlīdzeklis, tomēr, ja to veicina un attiecīgi novērtē, tā var sniegt tūlītējus risinājumus neatliekamiem sociāliem jautājumiem, ar kuriem iedzīvotāji saskaras. Ilgtermiņā es raugos uz sociālo inovāciju kā uz daļu no jaunās atbildības kultūras, kuru mēs cenšamies veicināt ar vairāku mūsu iniciatīvu palīdzību – sākot ar atjaunināto Sociālo programmu. [...]”

Žozē Manuels Barrozu, Eiropas Komisijas priekšsēdētājs, 2009. gada 31. martā.

Inovācijai būs arī jāpievēršas organizatoriskiem un institucionāliem jautājumiem, jo būs vajadzīgi jauni pārvaldības veidi, lai tiktu galā ar nākotnes problēmu sarežģītību. Saistībā ar sociālo inovāciju vairāki eksperti pārdomu procesa gaitā uzsvēra jautājumu par **vērtībām un ētiku**.

Iekļaujošas izaugsmes stratēģijām būs jāpārvar negatīvās sekas, kuru iemesls ir saikņu izzušana starp ekonomikas izaugsmi un sociālo attīstību, un jāpārtrauc demogrāfiskās un ekonomiskās lejupslīdes apburtie loki, ar kuriem aizvien vairāk Eiropas pilsētu saskarsies nākamajos gados. Ir jāpieņem **saskaņota pieeja gudras, iekļaujošas un videi draudzīgas izaugsmes stratēģijām**, lai varētu pārvarēt konfliktus un pretrunas starp šiem dažādajiem mērķiem un nodrošinātu, ka viena mērķa izpilde neapdraud pārējo mērķu sasniegšanu.

Finanšu līdzekļu trūkuma, nelielu fiskālo vai regulatīvo pilnvaru vai nepietiekama iekšējā attīstības potenciāla dēļ daudzām Eiropas pilsētām ir grūti attīstīties harmoniski un ilgtspējīgi, sekojot ideālajam pievilcības un izaugsmes modelim. **Pilsētām, kuru iedzīvotāju skaits samazinās, iespējams, ir jādefinē no jauna savs ekonomiskais pamats** un jāīsteno pāreja uz jaunām ekonomiskās, sociālās un telpiskās struktūras formām.

Turklāt, ja pašreizējās tendences turpināsies, **sociālā atstumtība un pieaugoša telpiskā segregācija** skars aizvien vairāk – tostarp arī bagātāku – reģionu un pilsētu. Eiropas bagātākajās pilsētās jau šobrīd ir rajoni, kuros valda nabadzība un trūkums, un „enerģētiskā nabadzība” skar visneaizsargātākās iedzīvotāju grupas, jo īpaši pilsētās ar sliktu vai novecojušu dzīvojamo fondu.

Kā uzsvērts **Leipcigas hartā** un **Toledo deklarācijā**, pastāv spēcīgi politiski motīvi, lai pilsētas un visas lielākās apkārtnes kontekstā veltītu īpašu uzmanību **trūcīgiem rajoniem**. Izglītībai un apmācībai ir izšķiroša loma, lai nodrošinātu sociālo un telpisko mobilitāti un veicinātu nodarbinātību un uzņēmējdarbību – šajā ziņojumā ir uzsvērts arī sociālā kapitāla svarīgums, kas ir daudz vairāk nekā tikai izglītība un apmācība un aptver arī savstarpējo attiecību prasmes. Tomēr sociālai iekļaušanai nav jābūt tikai „uz cilvēkiem balstīto” stratēģiju mērķim; „uz cilvēkiem balstītās” pieejas ir jāapvieno ar konkrētām vietām paredzētām pieejām. Stratēģijas, kas pievēršas tikai cilvēkiem, var palīdzēt iedzīvotājiem „aizbēgt” no problēmām, pārceļoties uz citurieni, kā rezultātā nelabvēlīgie rajoni kļūst vēl nabadzīgāki; savukārt stratēģijas, kas pievēršas tikai „vietai”, var problēmu vai nu pārvietot uz citu vietu vai izraisīt bloķēšanas efektu vietējās kopienās.

Kā jau uzsvērts Toledo deklarācijā, šajā ziņojumā tiek norādīts uz stratēģisko nozīmi, kāda ir **integrētai pilsētvides atjaunošanai**, kas ir iekļauta plašākā integrētā pilsētu attīstības koncepcijā kā svarīga perspektīva vairāku mērķu sasniegšanai, piemēram, lai nodrošinātu iedzīvotāju līdzdalību un ieinteresēto personu iesaisti ar nolūku piemērot „ilgtspējīgāku un

sociāli iekļaujošāku modeli visā pilsētas apbūvētajā vidē un visā tās sociālajā struktūrā”¹; lai risinātu jautājumus saistībā ar klimata pārmaiņām, demogrāfiskām izmaiņām un mobilitāti, kas ir būtiskas pilsētu problēmas; lai nodrošinātu lielāku saskaņu starp teritoriāliem un pilsētvides jautājumiem; un lai veicinātu kopīgu izpratni par integrēto pieeju.

Šajā ziņojumā tiek norādīts uz Teritoriālās attīstības programmas 2020. gadam ieteikumiem attiecībā uz jautājuma par pilsētu attīstību iekļaušanu stratēģijas „Eiropa 2020” teritoriālajā kontekstā, līdzsvarotas policentriskas teritoriālās attīstības veicināšanu un integrētu attīstības pieeju izmantošanu pilsētās, lauku reģionos un īpašos reģionos.

Kā izklāstīts Teritoriālās attīstības programmā 2020. gadam, viena no problēmām saistībā ar Eiropas harmonisku teritoriālo attīstību ir straujā platību pārņemšana, kas notiek neliela blīvuma apdzīvoto vietu izplešanās, t. i., **pilsētu teritoriju paplašināšanās**, dēļ. Stratēģijas **teritoriālai pārplānošanai** (pilsētvides atjaunošana un pamestu, nolaistu vai neizmantotu platību atjaunošana vai atkārtota izmantošana) ir jau izstrādātas kohēzijas politikas kontekstā un varētu pildīt būtisku lomu nākotnē, tāpat kā citas videi draudzīgas stratēģijas, piemēram, zaļo joslu un/vai koridoru izveide, **pilsētas ekoloģiskās situācijas uzlabošana** un ģimenēm un vecākiem cilvēkiem draudzīgu pilsētu veicināšana, izveidojot sabiedriskas vietas un ieviešot visiem iedzīvotājiem pieejamus pakalpojumus, vienlaikus uzlabojot pilsētā enerģētisko un materiālo resursu un plūsmu pārvaldību (pilsētvides „metabolisms”, atkritumu pārstrāde, vietējie enerģētikas risinājumi).

Saskaņā ar Teritoriālās attīstības programmu 2020. gadam šajā ziņojumā ir uzsvērti arī teritoriālās integrācijas nepieciešamība pārrobežu un transnacionālos funkcionālos reģionos un norādīts uz to, ka ir svarīgi uzlabot teritoriālo savienojamību un sadarbību starp Eiropas pilsētām.

Pilsētas nevar definēt, balstoties vienīgi uz to administratīvajām robežām, un pilsētu politika nevar aptvert tikai pilsētas līmeņa administratīvās vienības. Eiropas Parlaments un Reģionu komiteja ir stingri uzsvēruši **daudzlīmeņu pārvaldības** nozīmību. Tas pilnībā atbilst šā ziņojuma secinājumiem, proti, politikai Eiropas, valstu, reģionu un vietējā līmenī ir jābūt savstarpēji saskaņotai.

Šajā ziņojumā daudzlīmeņu pārvaldības koncepcija ir attīstīta tālāk. Stratēģijas, kas pievēršas atsevišķiem pilsētas rajoniem, jāsaņāgo ne tikai ar stratēģijām, kas veltītas lielākām aglomerācijām vai teritorijām, kuras atrodas pilsētu apkārtnē, bet arī ar kaimiņu reģioniem paredzētām stratēģijām. Ar Lisabonas līgumu pastiprinātais subsidiaritātes princips paredz ne tikai to, ka augstāku pārvaldības līmeni aizstāj ar zemāku, bet arī to, ka **starp dažādiem līmeņiem** (piemēram, starp Eiropas un vietējo līmeni) **tiek izveidotas jaunas attiecības**. Politikas veidošanā iesaistīto dalībnieku loks ir jāpaplašina, lai aptvertu dažādas ieinteresētās personas, tostarp iedzīvotājus. Politikas pasākumi būtībā ir jāveic **daudzlīmeņu pārvaldības ietvaros**.

Visi pārvaldības līmeņi ir atbildīgi par to, lai nodrošinātu, ka pilsētu un pilsētu aglomerāciju potenciālu pilnībā var izmantot visu Eiropas iedzīvotāju labā. **Eiropas nākotne ir atkarīga no mūsu „Rītdienas pilsētām”.**

¹ Toledo notikusī neoficiālā ministru sanāksme par deklarāciju par pilsētu attīstību, Toledo, 2010. gada 22. jūnijs.

Full version of the original report and additional information at:
http://ec.europa.eu/regional_policy/conferences/citiesoftomorrow/index_en.cfm